

Tortosa: "Un cel enfosquit per les ales italianes" (2)

David Íñiguez i David Gesalí, autors de *La guerra aèria a Catalunya (1936-1939)*

Tortosa i les comarques de l'Ebre van ser un dels indrets catalans que més van patir les conseqüències dels bombardeigs. Des del 1937, l'aviació franquista va perseguir objectius com fàbriques, ponts, estacions, trànsit ferroviari i de carretera, etc. Però els autèntics efectes devastadors van produir-se arran del llarg període en què van esdevindre escenari de lluita, des de final de març del 1938, durant la Batalla de l'Ebre, fins a l'ofensiva definitiva, a finals de desembre del 1938; gairebé deu mesos en què moltes poblacions van ser front de guerra.

El primer dels objectius bombardejats va ser Flix, la nit del 23 al 24 de febrer del 1937, a més a més d'altres poblacions com Móra d'Ebre, Ascó, Gandesa, Amposta, la Torre de l'Espanyol o Tortosa. L'endemà, Flix va vestir-se de dol per enterrar les vuit víctimes en el primer atac a l'electroquímica. Durant el setembre, els avions italians establerts a Sòria van tornar a bombardejar la fàbrica.

Els següents objectius perseguits per les bombes van ser els ponts de Tortosa que, tal com refermà Josep Subirats, eren la clau de comunicacions entre Barcelona-València i el front d'Aragó, i també el d'Amposta, amb atacs comesos el 1937 per part dels trimotors italians procedents de les Balears i després, hidroavions alemanys Heinkel He-59. El 22 de març, avions italians van causar onze víctimes a la capital del Baix Ebre. Aquesta acció va produir-se de nit, com l'atac del 4 al 5 d'abril. Els trimotors nocturns Savoia S-81 van aprofitar la lluna plena i van disparar bengales per localitzar l'estació i els ponts. Després, van descarregar bombes de 250 kg. L'any 1937, Tortosa va rebre vuit atacs, com el del 23 de juliol contra el pont ferroviari, tot i que la boira va impedir encertar-lo, però van morir vuit ciutadans i 47 més van quedar ferits. El 31 d'agost, van aparèixer els Heinkel He-59 en el seu primer atac contra el pont del ferrocarril i el 25 d'octubre va ser atacada la població del Perelló.

La primavera del 1938, la proximitat del front va provocar, de nou, els atacs de l'aviació italiana els dies 9 i 10 de març, dia en què el pont penjant d'Amposta va quedar destruït. Els atacs van

Seqüència del bombardeig de Tortosa el dia 2 d'abril del 1938.

Font: Ufficio Storico dell'Aeronautica Militare, Roma

continuar l'abril següent en un territori que va esdevindre camp de batalla, on els italians s'ensenyoreixen del cel tortosí: *"il cielo nemico sia oscurato dalle nostre ali"*, consignen el dia 7. Tot plegat, per donar suport a l'avenç de les seues forces, per bé que el bombardeig destructiu contra la capital es produeix el dia 15 en dotze atacs seguits, atès que la ciutat *"costituisce il centro di resistenza rosso alla avanzata delle nostre truppe; [...] oggi ha avuto la visita di tutta l'aviazione nazionale del Continente e delle Baleari"*.

Altres poblacions importants per a les comunicacions, com Ulldecona, van rebre diversos atacs, però va ser durant la Batalla de l'Ebre que moltes d'elles van quedar destruïdes per les bombes, tant a la Terra Alta com a la Ribera d'Ebre. La més malmesa va ser Móra d'Ebre, ja que, dels seus 800 edificis, en van quedar afectats uns 700. El volum de devastació sofert a Tortosa o a Xerta per l'artilleria i l'aviació, segons les dades de Regiones Devastadas, és també aclaparador: de més de 14.000 edificis tortosins, 272 van resultar destruïts totalment i 2.637 parcialment, mentre que, a Xerta, de 982 censats el 1936, en van resultar derrocats

74 totalment i 388 de manera parcial. Amb tot, la població veritablement arrasada per les bombes al final de la guerra va ser el Perelló, a causa de les onades d'avions alemanys els dies 15, 16 i 17 de desembre del 1938.

Tot i el potencial destructor de la poderosa aviació franquista, capaç de desballestar nit i dia el front i la

rereguarda, els responsables civils i militars de Tortosa, Reus i Tarragona van treballar per protegir els seus ciutadans i, precisament, la capital ebreca va ser una de les pri-

meres ciutats conscienciades en la construcció de refugis antiaeris a tota la rereguarda republicana, tal com, de fet, assenyalava la documentació conservada.

Aquest és el segon d'una sèrie d'articles que il·lustren les temàtiques de l'exposició, prevista per al mes de setembre al Museu de Tortosa, sobre els bombardejos de la guerra civil a la ciutat.

ALEJANDRO SANZ

GIRA LA MÚSICA NO SE TOCA

**SANT CARLES
DE LA RÁPITA**

8 AGOSTO

**CAMPO MUNICIPAL
DE DEPORTES
"LA DEVESA"**

Puntos de venta:
Oficina del Patronato de Turismo

www.alejandrosanz.com